

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคม ที่มีส่วนเสริมสร้างความเจริญงอกงาม ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ทักษะ ทักษะ ทักษะ ฯลฯ เพื่อให้มนุษย์ได้เกิดการ "รู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสิ่งแวดล้อมอันตนมีส่วนร่วมอยู่ แลวนำความรู้ ความเข้าใจมาไขแก้ปัญหาลงและเสริมสร้างสังคมให้ดีขึ้น โดยกลมกลืนกับธรรมชาติ"¹ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุนี้การศึกษาและสังคมจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การศึกษาในแต่ละยุคสมัย ย่อมจะมีรูปแบบและบทบาทเฉพาะ "ทั้งในรูปแบบของสังคมประยุกต์แบบเป็นระบบ และไม่เป็นระบบ"²

ในแต่ละสังคมย่อมจะมีวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ธรรมชาติมนุษย์ยังคงดำรงเผ่าพันธุ์ โดยการสืบทอดเชื้อสาย ชนธรรมนิยม ประเพณีวัฒนธรรม

¹ คณะกรรมการวางแผนงานการปฏิรูปการศึกษา, แนวทางการปฏิรูปการศึกษาสำหรับรัฐบาลในอนาคต (กรุงเทพมหานคร: สานักงานการพิมพ์, 2528), หน้า 20.

² รัตนา คงสวัสดิ์, พื้นฐานการศึกษาทางสังคม (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสารพัดศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 41.

.... การศึกษาประวัติศาสตร์จึงเปรียบเทียบเสมือนใดคกระจุกเงา
ซึ่งสะท้อนภาพให้ได้เห็นสู่ภาวะการณต่าง ๆ ของบ้านเมืองในแต่ละสมัย
ว่ามีความเจริญ ความเสื่อม ความก้าวหน้าในคานาคติ อยางไรบาง
สภาพทั่วไป ตลอดจนวิวัฒนาการความเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่าง ๆ
ทางคานเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ศิลปวัฒนธรรม
ทรัพยากรประชากรของบ้านเมืองนั้น ๆ เป็นอยางไร มีผลต่อการจัด
การศึกษาแต่ละยุคแต่ละสมัยอยางไร³

การศึกษาของไทยก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
นั้น เป็นการจัดการศึกษาแบบแผนโบราณ กล่าวคือ รัฐบาลมิได้มีการจัดการศึกษาใน
ระบบโรงเรียนที่ชัดเจน หากเป็นการอบรมความรู้ จรรยา มารยาท เพื่อให้กุลบุตร
กุลธิดาประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ถูกต้องตามประเพณี โดยมีครอบครัว วัด และวัง
ทำหน้าที่เป็นสถาบันถ่ายทอดความรู้ทั้งหลาย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-
2453) นับได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ยุคสมัยการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา
ประเทศครั้งสำคัญ อันจะเป็นการชำระไขว้ซึ่งเอกราชอธิปไตย ความมั่นคงภายใน
ของแผ่นดิน ทั้งนี้เนื่องด้วยชาติมหาอำนาจทั้งหลายในทวีปยุโรปต่างพยายามทุกวิถี
ทางในการแสวงหาอาณานิคม หรือผลประโยชน์จากประเทศต่าง ๆ ที่ตนสามารถ
ยึดครองได้ และประเทศไทยก็จำต้องเผชิญกับสถานการณ์นั้นเช่นกัน

สภาวะการณต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกพระราชอาณาจักร อันมี
ความสืบเนื่องมาแต่ครั้งแผ่นดินรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ดี หรือที่ปรากฏในรัชสมัยแห่ง
องค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ตาม ล้วนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการ

³คุณดวงเดือน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร:
ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (กาน่า).

เปลี่ยนแปลง "อีกทั้งเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางแห่งความเปลี่ยนแปลงด้วย"⁴ เรียก
ไต่ว่าเป็นยุคของการปฏิรูป (Age of Reform) หรือยุคของการทำประเทศ
ให้ทันสมัย (Age of Modernization) อย่างแท้จริง"⁵ และเมื่อใดก็
ความที่มีความทันสมัยเกิดขึ้น เมื่อนั้นจะเกิดการพัฒนาทางการเมือง"⁶

คำว่า การพัฒนา หมายถึง "การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือปฏิรูปจาก
ของเดิมแล้วทำให้ดียิ่งขึ้น"⁷ ส่วนคำว่า การเมือง หมายถึง "การมีหน้าที่ในการ
กำหนดนโยบายการบริหารประเทศ และการควบคุมการปฏิบัติงานของข้าราชการ
ให้บรรลุตามเป้าหมาย"⁸ ดังนั้น การพัฒนาการเมืองในทัศนะของผู้วิจัย หมายถึง
การปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินอย่างมีระบบ

---

⁴ นฤมล (ธีรวัฒน์) ศรีกิจการ, "พระราชดำริทางการเมืองของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" ใน อักษรศาสตร์นิพนธ์ รวบรวมความ
ทางประวัติศาสตร์, วิชาสังคม, พงศบុศกร, บุษกร กาญจนจาวี, สุวดี ชนประดิษฐ์
พัฒนา, บรรณาธิการ. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทพประทานพร, 2525),
หน้า 111.

⁵ วุฒิชัย มูลศิลป์, การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5 (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์สมาคมสังคมนักศึกษาแห่งประเทศไทย, 2516), หน้า 23.

⁶ สุรพงษ์ โสชนะเสถียร, "การพัฒนาทางการเมืองในระบบการแสวงหา
ทฤษฎี," (อัครสำนัก), หน้า 114.

⁷ กาญจนี สมเกียรติกุล, "การอรรถาธิบายบังหลวง." (วิทยานิพนธ์ อักษร
ศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย),
หน้า 84.

⁸ ชูบ กาญจนประกร, "นายกรัฐมนตรีสมัยปฏิวัติ," การศึกษาเฉพาะ
กรณีมาตรการสร้างสรรคภาวะผู้นำทางการเมือง (เอกสารส่วนบุคคล (โรเนียว),
หน้า 24 อ้างใน กาญจนี สมเกียรติกุล, เรื่องเดิม, หน้าเดียวกัน.

หรือแบบแผน เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการควบคุมกลไกด้านการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งความรับผิดชอบของข้าราชการ อย่างมีระบบรัดกุมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย แต่เนื่องจาก ในระบบการเมืองแบบราชาธิปไตย พระมหากษัตริย์มิได้ทรงมีพระราชอำนาจทางการเมืองสูงสุด ดังที่ปรากฏตามทฤษฎีเนื่องจากปัญหาต่าง ๆ เป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้พระราชอำนาจแผ่ขยายไปได้ตลอดทั้งพระราชอาณาเขต⁹

ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้กล่าวว่า เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ประการหนึ่งที่มีผลต่อการบริหารราชการแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ "กรณีที่เจ้านายและข้าราชการได้กราบบังคมทูลเสนอความเห็นในการเปลี่ยนแปลงระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ใน พ.ศ. 2428 (ร.ศ. 103)"¹⁰ ซึ่งในข้อความที่นำขึ้นกราบบังคมทูลในคราวนั้น ได้แสดงให้เห็นว่าการที่สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของไทยไม่เจริญก้าวหน้า อาจเป็นข้ออ้างให้ประเทศมหาอำนาจในทวีปยุโรป หาหนทางเข้ามาครอบครองประเทศไทยเพื่อที่จะได้ช่วยปรับปรุงความเป็นอยู่ของชาตินบ้านเมืองให้เจริญทัดเทียมกับประเทศเหล่านั้น และเหตุผลประการสำคัญ คือ "เพื่อผลประโยชน์ของประเทศตะวันตกทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ"¹¹

⁹สาโรช ชรรวมชาติ, "การพัฒนาการเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5," (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า ช.

¹⁰ชัยอนันต์ สมุทวณิช, แผนพัฒนาการเมืองฉบับแรกของไทย (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2513), หน้า 4-5.

¹¹กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, เอกสารรัชกาลที่ 5 บ 2/16. เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบราชการแผ่นดิน ร.ศ. 130.

จากการตั้งกล่าวจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยต้องตกอยู่ในสภาวะการณ์อันถึงเครียด ทั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริในการปรับปรุงการปกครองบ้านเมืองให้เหมาะแก่กาลสมัย ด้วยเหตุที่ "การปกครองอย่างเก่า นั้น ก็ยังไม่สมกับความต้องการของบ้านเมืองหนักขึ้นไปทุกที จึงได้มีความประสงค์อันยิ่งใหญ่ ที่จะแก้ไขธรรมเนียมการปกครองให้สมกับเวลา"¹² แต่เนื่องจากว่าระบบการปกครองของไทย เหนือที่ปรากฏก่อนรัชสมัยแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น จัดอยู่ในระบบเก่าตามที่ ปิยนาด บุนนาค ได้กล่าวไว้ เดิมอำนาจรัฐนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานระบบราชการที่เป็นการควบคุมกำลังคน "ในกรณีเช่นนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่สามารถควบคุมอำนาจการเมืองสูงสุดได้อย่างเด็ดขาด"¹³

ดังนั้น นับได้ว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงระบบบริหารราชการด้วยวิธีใหม่สืบแทนระบบเก่า "โดยอาศัยรูปแบบและอุดมการณ์ปรับปรุง

---

¹²พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานแจกเนื่องในงานทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในวันตรงกับเสด็จสวรรคตที่ 23 ตุลาคม 2470), หน้า 1.

¹³ปิยนาด บุนนาค, "การปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5," รายงานการวิจัยเสนอต่อสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (2521) (อักษาสานา), หน้า 1-9.

ประเทศให้เจริญแบบตะวันตก"¹⁴ ภายใต้การปกครองโดยพระราชอำนาจแห่งองค์พระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว ด้วยทรงตระหนักว่าการบริหารราชการแผ่นดินดังเช่นรัชกาลก่อน โดยวิธี "มอบปรนทางการทูต"¹⁵ นั้น ไม่สามารถจะรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพและความสงบสุขของประเทศได้อย่างถาวร และเนื่องจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ รัฐต้องประสบปัญหาในระบบราชการเนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐได้ขยายตัวมากขึ้น แต่จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอแก่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อผลิตบุคคลเข้ารับราชการตั้งแต่ต้นรัชสมัย

โรงเรียนแรกที่อาจเรียกได้ว่าเป็นโรงเรียนที่สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตคนเข้ารับราชการ ได้แก่ "โรงเรียนนายทหารมหาดเล็ก"¹⁶ หรือ "โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ"¹⁷ นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งสถานศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวอีกหลายแห่ง ทั้งนี้เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักแน่พระทัยว่า "หนทางแห่งความเจริญของชาติจะมีมาได้ก็โดย

¹⁴ สุวดี เจริญพงศ์, "ปฏิกริยาของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการเคลื่อนไหวตามแนวความคิดประชาธิปไตยและสังคมก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475," (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 17.

¹⁵ วุฒิชัย มุสิกศิลป์, "การปฏิรูปการศึกษาสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง พ.ศ. 2475," ใน 200 ปีการศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2526), หน้า 46.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

¹⁷ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ, ที่ระลึกในงานฉลองครบหกสิบปี (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2496), หน้า 15.

การศึกษา" 18

ได้ปรากฏว่ามีสถานศึกษาชั้นสูงอีกแห่งหนึ่งซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระราชประสงค์
ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังจากที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อม ให้ตั้งกระทรวงเสนาบดี ซึ่งแต่เดิมมีเพียง 7 กระทรวง เพิ่มขึ้น
เป็น 12 กระทรวง ความต้องการคนรับราชการในกระทรวงต่าง ๆ มีมากขึ้นโดย
ลำดับ แต่เนื่องจากบรรดาเสมียน ข้าราชการ ซึ่งมีอยู่แต่เดิมนั้นขาดความรู้ จึง
ไม่สามารถปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับระบบราชการตามระเบียบ
ใหม่ เป็นเหตุให้เสนาบดีเจ้ากระทรวงต้องแสวงหาผู้ที่ไต่เต้าเรียนมาเป็นเสมียน
สถานศึกษาแห่งนั้น คือ โรงเรียนมหาดเล็กหรือโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ซึ่งได้รับการ
ยกย่องว่า "นับเป็นโรงเรียนชั้นสูงแห่งแรกที่ผลิตนักปกครองขึ้นมา"¹⁹ "ด้วย
โรงเรียนนี้ผลิตคนออกไปรับราชการอันนับได้ว่าเป็นกำลังสำคัญของชาติอย่างมาก
มาในเวลาดังกล่าว อีกประการหนึ่งโรงเรียนนี้ผลิตข้าราชการฝ่ายพลเรือน หรือ
โรงเรียนมหาดเล็กนี้ นับได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย"²⁰

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่ศึกษาเรื่องราวของโรงเรียนมหาดเล็ก
ในเชิงประวัติศาสตร์การศึกษา ซึ่งนอกจากจะได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาแล้ว
คาดว่าการศึกษาเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการศึกษาของโรงเรียนมหาดเล็ก ในครั้งนี้

¹⁸ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต (พระนคร:
โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2505), หน้า 456.

¹⁹ สุจริต ถาวรสุข, พระประวัติและงานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์
เธอกรมพระยาคำรงราชานุภาพ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2505),
หน้า 102.

²⁰ วุฒิชัย มุลศิลป์, การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5, หน้า 82.

อาจนำมาซึ่งข้อเท็จจริงในการปลูกฝังบุคลากรเพื่อรับใช้ระบบราชการในสมัยนั้น และนับเป็นประเด็นที่น่าสนใจอีกกรณีหนึ่ง

เมื่อกล่าวถึงคำว่า อุดมการณ์ ได้มีนักวิชาการหลายท่านแสดงทัศนะต่างกันออกไป อาทิ วิทย์ วิศทเวทย์ ได้กล่าวว่า หมายถึง "สิ่งหรือสภาวะที่มีค่าที่สุด คดีที่สุด น่าพึงปรารถนาที่สุด"²¹

สุรพล ราชภัฏทวารักษ์ และคณะ ได้ให้นิยามไว้ว่า หมายถึง "ระบบความคิดหรือความเชื่อของมนุษย์ จนกระทั่งเป็นความศรัทธา และมีพฤติกรรมที่ต้องการให้บรรลุความเชื่อดังกล่าว ซึ่งคาดหวังว่าจะนำไปสู่สภาพสังคมที่ดีเลิศในอนาคต"²²

สำหรับ ภิรมล ทองธรรมชาติ และคณะ ได้ให้คำอธิบายว่า "หมายถึง ระบบความคิดที่มีแบบแผนก่อให้เกิดแรงคลาใจให้กระทำหรืองดเว้นกระทำ ในอันที่จะให้ได้บรรลุซึ่งสภาพอันดีเลิศในขณะนั้น"²³

²¹ วิทย์ วิศทเวทย์, ปรัชญาการศึกษาไทย 2411-2475 (เอกสารอรรถาธิบาย: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ), หน้า 1.

²² สุรพล ราชภัฏทวารักษ์ และคณะ, "โครงการส่งเสริมความรู้ทางด้านอุดมศึกษาของชาติแก่เยาวชนโดยหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน" รายงานการวิจัยเสนอคณะอนุกรรมการอุดมการณ์แห่งชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี 2527, หน้า 3.

²³ ภิรมล ทองธรรมชาติ และคณะ, "อุดมการณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย" ใน อุดมการณ์ของชาติ พิมพ์ครั้งที่ 2 (คณะกรรมการอุดมการณ์ของชาติ, มกราคม 2526), หน้า 29-30.

Walter A. Rosenbaum ได้แสดงความคิดเห็นว่า บุคคลชั้นนำ
 จะเป็น "สื่อของวัฒนธรรม" (Carriers of the culture) ในแง่ที่ว่า
 "เป็นตัวการที่มีความสำคัญยิ่งในการกำหนดรูปแบบลักษณะวิถีชีวิตของคนในชาติ
 (Shaping the nature of national civic life)" ²⁴ ซึ่งที่
 มาแห่งรูปแบบดังกล่าวนี้ย่อมจะต้องผ่านกระบวนการของแนวความคิด ความเชื่อ
 ของบุคคลเหล่านั้น โดยธรรมชาติมนุษย์มีอาจสร้างความคิดทั้งปวงได้โดยลำพัง
 "แต่เขาคิดและสร้างความคิดขึ้นมาจากประสบการณ์ของกลุ่มสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง" ²⁵
 แต่เนื่องจากมนุษย์เป็นสมาชิกของสังคม และนับเป็นส่วนหนึ่งของกลไกทางสังคม
 ที่มีพลังควบคุมเรอาอยู่ ฉะนั้น ย่อมได้รับอิทธิพลจากอุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่งใน
 สังคมนั้น ²⁶ เช่นกัน

²⁴ Walter A. Rosenbaum, Political Culture (New York: Praeger Publisher, Inc., 1955), p. 27.

²⁵ Karl Mannheim, Ideology and Utopia (London: Routledge & Kegan Paul, 1933) : chap 1. อ้างใน นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ "ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาของการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองสยาม ระหว่าง พ.ศ. 2470-2480" (วิทยานิพนธ์หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) หน้า 25.

²⁶ สุมาลี บำรุงสุข "ปัญหาของเด็กสอนเดิน" ใน สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน เอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์ สมาคมประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 103.

ในทางรัฐศาสตร์นั้นถือว่าอุดมการณ์เป็นแนวคิดความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในชุมชนการเมืองทั่วไป ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาความก้าวหน้าให้แก่สังคม ความคิดความเชื่อดังกล่าวนี้จะต้องเป็นสิ่งที่ผู้คนทั้งหลายในรัฐเห็นพ้องต้องกันว่า มีหลักการหรือจุดมุ่งหมายที่ถึงจามควรแก่การยึดถือปฏิบัติด้วย

ส่วนในทัศนะของผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า อุดมการณ์ทางการศึกษาที่กล่าวถึงในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง แนวความคิดของบุคคลชั้นนำในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการด้านการศึกษา เพื่อผลิตบุคลากรเข้ารับราชการ อันก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่รัฐและการปกครอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของโรงเรียนมหาดเล็ก ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. เพื่อศึกษาอุดมการณ์ทางการศึกษาที่มีต่อการผลิตบุคคลเข้ารับราชการ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ จะค้นคว้าข้อมูลทั้งในส่วนที่ปรากฏในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และข้อมูลที่มีความสืบเนื่องอันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษา

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (Empirical Data) ซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research) และเสนอรายงานแบบพรรณาวិเคราะห์ (Analytical Description) ข้อมูลดังกล่าวจะใช้ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) และหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) เท่าที่จะสามารถค้นคว้าได้ นอกจากนี้จะใช้วิธีการสัมภาษณ์จากตัวบุคคลเพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุนอย่างสมบูรณ์ที่สุดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบข้อมูลทางประวัติศาสตร์การศึกษาของโรงเรียนมหาคเล็กใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นคนเฝ้าของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ได้ทราบอุดมการณ์ทางการศึกษาของโรงเรียนฝึกหัดข้าราชการ สัมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระยะเริ่มแรกเมื่อมีการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนว่า ประเทศไทยมีแนวความคิดทางการศึกษา เพื่อผลิตบุคคลเข้ารับราชการเป็นของตนเองหรือไม่อย่างไร และแนวคิดนั้นมีส่วนเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างไร
3. ผลการศึกษามีส่วนในการอธิบายข้อเท็จจริงตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นประโยชน์ในการกล่าวสนับสนุน ยืนยัน หรือเพื่อเป็นการเปลี่ยนแนวความคิดเดิมต่อกาลวอ้างที่ว่า "ค่านิยมในการศึกษาเพื่อรับราชการเป็นเจ้าคนนายคนนั้น" เป็นผลมาจากการจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว